

УДК 007 : 304 : 001

МИХАЙЛО СОСНОВСЬКИЙ: ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ САМОСТВЕРДЖЕННЯ

Юлія Присяжна-Гапченко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
факультет журналістики, вул. Ген. Чупринки 49, 79000, Львів, Україна
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

У статті розкривається життєвий і творчий шлях впливового і відомого журналіста і публіциста, вченого і громадського та політичного діяча української діаспори Михайла Сосновського (1919-1975). Визначається його місце і роль в налагодженні організованого життя української еміграції у світі.

Ключові слова: еміграційна журналістика, Організація Українських Націоналістів, ідеологічне протистояння, національна ідентичність, публіцистична діяльність.

В історії української еміграційної журналістики післявоєнної доби одне з провідних місць займає постать Михайла Сосновського (1919–1975 рр.) – талановитого журналіста і публіциста, вченого, організатора і редактора ряду видань, громадського і політичного діяча. Оскільки ім'я М. Сосновського маловідоме, а його багата спадщина зовсім не досліджена, і, що найголовніше, – не залучена до процесу сучасного українського націєтворення, у цій публікації переслідуюмо недвозначну мету – розкрити основні віхи життєвого і творчого шляху М. Сосновського, визначити його місце у вервечці проміментних персоналій української діаспорної журналістики.

М. Сосновський народився 1 грудня 1919 року у селі Гаї Великі Тернопільської області. Як він особисто стверджує у своєму «Життєписі» від 11.07.1968 р. який зберігається в архіві Українського Вільного Університету (м. Мюнхен, Німеччина), там же закінчив народну школу, після якої навчався в Тернопільській гімназії, склавши іспит зрілості 1938 року [1, с.17]. впродовж 1938-1939 рр. студіював у Богословській Академії у Львові (філософський факультет, два семестри). Перервані воєнним лихоліттям студії були поновлені 1942 року, але вже на медичному факультеті Львівського університету. Тут, до 1944 року М. Сосновський закінчив 4 передклінічні семестри та склав відповідні іспити. У своєму «Життєписі» він не вказує, чи був мобілізований до дивізії СС «Галичина», бо ж відомо, що майже всі колишні студенти-медики були залучені до медичної служби у цьому національному військовому з'єднанні. Далі М. Сосновський зазначає вже, що в 1946-1948 рр. навчався на правничому факультеті Ерлангенського університету і одночасно вписався 1948 р. на студії

до Українського Вільного Університету, де встигає закінчити один семестр перед від'їздом до Канади (1949 р.).

Описуємо так детально цю частину біографії М.Сосновського з огляду на його політичну та журналістську заангажованість, яка особисто не відтворена у його «Життєписі» для УВУ. Про деякі важливі деталі довідуємося з некролога Ольги Кузьмович, надрукованому в американському виданні «Український журналіст» [3, с.2-3]. Вона підкреслює, що починаючи від гімназійних часів у Тернополі він був членом ОУН, а в роки радянської окупації входив у спеціальну групу ОУН під проводом Д.Мирона, що мало великий вплив на даліше життя Сосновського.* У період німецької окупації, досвід здобутий у формуванні Орлика, йому дуже знадобився, коли займав провідні пости в референтурі юнацтва ОУН, а пізніше як членові Проводу ЗЧ ОУН. До речі, вже перебуваючи на еміграції, він обрав собі псевдо О.Мирон, яким підписував свої перші публікації на чужині, очевидно з пошани до крайового провідника ОУН. Автор «Біографічного нариса», що вміщений у посмертному виданні вибраних статей та есеїв М.Сосновського «Між оптимізмом і песимізмом», розкриває невідомі факти, які жодного разу не зазначав у своїх автобіографіях М.Сосновський. Восени 1940 року він був призваний до Червоної Армії і відбував службу в Вознесенську Миколаївської області та Сороках (Бесарабія). Після вибуху Другої світової війни відступає з фронтом аж до Харкова, де під Красноградом потрапляє в німецький полон. Здійснює з тисячами інших військовополонених «марш смерті» аж до Умані, де внаслідок випадкового збігу обставин за допомогою перекладача-поляка вибирається з нацистських лабет і вертається восени 1941 р. додому, де кілька місяців перед прибуттям до Львова працює вчителем у с.Ладичин біля Тереховлі [2, с.18]. З перших днів перебування в еміграції проживав з дружиною Оксаною (із Завадовичів) у Фюрті (Баварія). Тут він розпочинає жваву журналістську діяльність: друкує свої статті у тижневику «Час», виданнях ОУН, стає членом редакційної колегії журналу «Студентський вісник» і як діяльний активіст Союзу українських студентів порушує важливі проблеми розбудови вищих шкіл на чужині.

М.Сосновський з молодих літ утверджується як журналіст. Це його захоплення нерозривне упродовж всього життя з активною громадською і політичною діяльністю, тобто журналістика і публіцистика служать для нього інструментом ідеологічної боротьби, від горнила якої він ні на мить не відступав до останнього подиху. Одночасно розумів вагу і потребу постійного навчання. Після прибуття до Канади продовжує студії в Торонтському

---

* Мирон Дмитро, псевд. Орлик (1911-1942), діяч ОУН, 1932-33 рр. – референт юнацтва при Крайовій Екзекутиві ОУН на Західноукраїнських землях, був у польському ув'язненні. Від 1940 р. – крайовий провідник ОУН на ЗУЗ під більшовиками. В 1941 р. очолював Південно-східну похідну групу ОУН під проводом С.Бандери, а з жовтня 1941 р. – Крайовий провід ОУН в Києві. Заарештований німецькою поліцією і вбитий при спробі втечі із в'язниці. Дмитро Мирон є автором ряду ідеологічних статей, найвідоміша з яких – «Ідея і чин України» (1941 р.)

університеті, де згодом здобуває ступінь бакалавра соціології, магістра бібліотечних наук. У цій же вищій школі, як зазначає М.Сосновський у «Життєписі», він у 1957-60 рр. закінчив курс теорії ведення підприємства, який включав такі предмети: економіку, діловодство, торговельну статистику, канадське торговельне право, психологію ділових взаємин. Паралельно він навчається заочно у Ласальському університеті, де складає іспити з британського (американського) права та процедури. М.Сосновський працює в Торонтському університеті, але водночас 1968 року здобуває ступінь доктора політичних наук в Українському Вільному Університеті, захищаючи дисертацію «Україна на міжнародній арені (1945-1965 рр.)». Рецензентом її був відомий вчений, а тоді проректор УВУ В.Орелецький, який підкреслив, що ця «праця могла б бути підручником для всіх тих, які виступають (або мають відвагу виступати) на міжнародному рівні іменем України» [1, с.9]. Вищенаведені факти свідчать, що Михайло Сосновський був людиною енциклопедичних знань і уміло використовував їх у своїй журналістсько-публіцистичній діяльності, а також у громадсько-політичному емігрантському житті. Подиву гідна його активність і цілеспрямованість у плеканні національної ідентичності: співзасновник Ліги Визволення України в Канаді (1949 р.) і відповідного друкованого органу ЛВУ тижневика «Гомін України», перший головний редактор (1951-54 рр.), екзекутивний директор Світового Конгресу Вільних Українців (1969-72 рр.), активний член Спілки Українських Журналістів Канади, а після переїзду до США – член Управи, заступник голови Спілки Українських журналістів Америки, одночасно входить до керівних органів Фондації УВУ в США, НТШ, Сеньйорату Товариства української студіюючої молоді ім. М.Міхновського, яке він очолював до останніх років свого життя.

Перші біографи М.Сосновського у спеціальному числі «Українського журналіста», присвяченого пошануванню його імені, відзначають також його успішну бізнесову діяльність, якою він займався у США та Канаді. М.Сосновський заснував спілку Safe-Way Construction Co, Ltd та був ініціатором та редактором газети «Розбудова», у якій порушувалися гострі економічні питання української суспільності. Наголошуємо на тому факті, що спілка займалася будівництвом і приносила відчутні прибутки, значну частину яких він як меценат вкладав у розбудову української преси, шкільництва, урядових еміграційних структур.

Михайло Сосновський поєднував одночасно кілька важливих напрямів діяльності і на кожному з них був достатнім, успішним. Від 1967 року він акредитований як спеціальний кореспондент щоденної газети «Свобода» при канадській парламентарній Пресовій Галереї в Оттаві, а з 1972 року як кореспондент цього ж видання в штабі Організації Об'єднаних Націй в Нью-Йорку. Цього ж року у вересні він переходить на постійну роботу до «Свободи», де пише десятки аналітичних статей на теми світової політики. Тоді ж він утверджується як один з провідних радянологів, розглядаючи у своїх публікаціях внутрішні проблеми СРСР і українське життя в цій країні.

Чимало праці та енергії вкладає М.Сосновський в публіцистичну та наукову діяльність. Вінцем його зусиль став захист 1968 року докторської дисертації і присвоєння ступеня доктора політичних наук. Акт промоції 17 серпня 1968 року очолював ректор УВУ Володимир Янів, вітаючи його з

високим науковим визнанням і новими правами та обов'язками, що прислужують цій гідності. На той час вже появилася друком його велика праця «Україна на міжнародній арені. 1945-1965», він активно працював над монографією «Дмитро Донцов – політичний портрет. З історії розвитку ідеології українського націоналізму», яка була надрукована у серії НТШ «Бібліотека українознавства», Т.33, 1974 року, на жаль, через рік після смерті Дмитра Донцова (1883-1973). Водночас М.Сосновський трудився над «Історією української політичної думки», активно листуючись з Дмитром Донцовим, але невблаганна смерть обірвала цю роботу.

Журналістська та публіцистична творчість, активна громадянська позиція були підставами нагінок як з боку своїх ідеологічних побратимів, так і з обозу ідеологічних противників. Він, приміром, дуже важко переживав арбітражне усунення його з лав Організації Українських Націоналістів (революційної) з причини розходжень у розумінні зовнішньої політики та особистих конфліктів з деякими членами проводу, починаючи від 1968 року і вимагав організаційного суду, добуваючись формального розслідування. М.Сосновського, як бачимо з його «відкритого вияснення порядком самооборони» під назвою «Ідеал поти й живе, поки він нарушимий та оспоримий...» (думка Лесі Українки) звинувачували власне за думки «які я розвивав у своїй публіцистичній діяльності, і які тепер зараховуються як мої «ухили», мовляв такі думки й погляди «ненаціоналістичні», «дезорганізуючі», «деморалізуючі», «зневажаючі національні змагання українського народу за свою самобутність і державну незалежність»[2, с.641]. М.Сосновський не приховує, що своїм виясненням хотів вказати на деякі нездорові і небезпечні симптоми політичного й громадського життя діаспори, «де в ім'я вузькогрупових, а то й особистих інтересів і амбіцій йдуть намагання втримати українську політичну думку в прокрустовім ложі віджилих концепцій». Він чітко і недвозначно резюмує:

«Завданням української вільної публіцистики є протидіяти цим тенденціям та заставляти нашу громадськість до застанови. Український публіцист і журналіст у вільному світі повинен мати відвагу, не зважаючи на особисті труднощі, неприємності, а навіть прикrostі, шукаючи нових шляхів та оформляти нові концепції для нашого громадського і політичного життя [2, с.642-643].

Михайла Сосновського, як одного з кращих представників української політичної еміграції, не обминали стріли критики комуністичних ідеологів. Роман Борковський вважав, що головною причиною, чому советська преса обрала особу М.Сосновського одним із головних об'єктів своїх атак, той феномен, що він «лучив у собі атрибути високої якості журналіста, публіциста і науковця з вервою громадсько-політичного активіста. В нього інтелект поєднувався гармонійно з вірою в українську визвольну справу, твереза оцінка реальності – з постулатом невинної громадсько-політичної активності»[3, с.7]. Р.Борковський справедливо зауважував, що люди покрою Сосновського дуже небезпечні для тогочасних колоніальних володарів України. І справді, для «розвінчання» Михайла Сосновського були підключені значні пропагандистські сили, у шерензі яких стояли доктор філософських наук В.Ю. Євдокименко, який вважав, що писання М.Сосновського, – одного з проводирів сучасних націоналістів, проймає туга за фашистськими ідеями Д.Донцова, головний

редактор «Літературної України» Антон Хижняк, головний редактор журналу «Жовтень» Ростислав Братунь, професор Володимир Здоровега та ін. Але було від тих памфлетів і трохи позитиву: читач в Україні довідувався між рядками про бурхливе, насичене пошуками шляхів українського визволення життя українських політичних емігрантів.

Несподівана смерть М.Сосновського 1975 року спричинила появу ряду цікавих статей, спогадів про нього в еміграційній пресі. Сучасники колективно змальовували його портрет, докладно з'ясовували його заслуги і досягнення, давали вдумливу оцінку його великого науково-публіцистичного доробку. Підкреслювалася його особлива винятковість, бо володів широкими знаннями з різних галузей суспільних наук, був бистрим обсерватором і проникливим аналітиком суспільного, політичного та економічного життя українців у діаспорі й на материзні, невтомним шукачем розв'язання насущних українських проблем, борцем за українську незалежність. Його винятковість також проявлялася у великому гуманізмі: він поважав і любив ближніх, був людиною спокійною, врівноваженою і товариською. Відзначався також особливою шляхетністю і добротою.

Як журналіст, публіцист Михайло Сосновський завжди був сповнений ініціативою й завзяттям, він відтворював реальний світ, але як ніхто інший розумів і бачив його у концепті «завтра». Такий істотний дар дається не кожному.

Список використаної літератури

1. Д-р Михайло Сосновський. Особова справа //Архів Українського Вільного Університету, факультет права і суспільно-економічних наук. – 41 с.
2. Сосновський М. Між оптимізмом і песимізмом/М.Сосновський//Вибрані статті і есеї 1968-1975. – НТШ, Сер.: Бібліотека українознавства. – Т.47: Нью-Йорк–Торонто. – 1979. – 735 с.
3. Український журналіст / Бюлетень Світової федерації українських журналістів. – 1976. – Ч.13. – 48 с.

MICHAEL SOSNOWSKI: THE WAY TO THE SELFIDENTIFY

Julia Prysyazhnaya - Hapchenko
*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

In the article it is solved the live and career path of famous journalist , scientists, and the Public in political sphere of Ukrainan diaspore Mikhail Sosnowski (1919-1975). It is determined by the ego place and role in life of the Ukrainian diaspore in the world.

Keywords: emigration journalism , Organization of Ukrainian Natsyonalystov, ideological confrontation , National identify, publicity activities.

МИХАИЛ СОСНОВСКИЙ: ТЕРНИСТЫЙ ПУТЬ К САМОУТВЕРЖДЕНИЮ

Юлия Присяжная-Гапченко
*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
факультет журналистики, ул. Ген. Чупрынки 49, г. Львов,
79000, Украина
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

В статье раскрыт жизненный и творческий путь известного и влиятельного журналиста и публициста, ученого, общественного и политического деятеля украинской диаспоры Михаила Сосновского (1919-1975). Определяется его место и роль в обустройстве организованной жизни украинской эмиграции в мире.

Ключевые слова: эмиграционная журналистика, Организация Украинских Националистов, идеологическое противостояние, национальная идентичность, публицистическая деятельность.

*Стаття надійшла до редколегії 23.12.11
Прийнята до друку 10.01.12*